

politička misao

croatian political science review

Faculty of Political Science

Zagreb 1995 Vol. 32 No. 3—4 P 1—235

ISSN 0032—3241

UDK 32 (05)

Sadržaj

Opozicija — pojam i funkcija

Uvodna napomena

str. 3

Zvonko Posavec

Parlamentarna opozicija

str. 5

Ivan Prpić

Paradoks opozicije

str. 11

Davor Rodin

Dobitnici i gubitnici

str. 21

Arsen Bačić

O pojmu, značenju i elementima pravne regulacije opozicije

str. 31

Ivo Banac

O opoziciji

str. 51

Robert Blažević

Legitimacijska kriza postsocijalističkog poretka

str. 56

Branko Horvat

Opozicija i konsenzualna demokracija

str. 64

Josip Županov

Recentna zbivanja na hrvatskom političkom tržištu: konjunktura ili temeljna promjena političkih stavova?

str. 72

Nenad Zakošek
**Nacija i opozicija. Problem
modernizacije hrvatskog društva**
str. 83

Marijan Valković
**Kritička uloga Crkve i teologije u
politici**
str. 93

Eseji

Jürgen Gephardt
**Liberalizam i komunitarizam: O
nekim aporijama suvremenoga
teoretskog diskursa**
str. 112

Werner Becker
**Razmatranje o toleranciji. O jednoj
zanemarenoj temeljnoj vrijednosti
demokratskoga ustavnog morala**
str. 126

Nikola Visković
Političke životinje
str. 141

Rasprave

Tena Martinić
Obavijest i razvoj
str. 158

Miroslav Vujević
Nacionalni osjećaj
str. 166

Tihomir Cipek
**Ideološka funkcija povijesti. Problem
objektivnosti u historiografiji**
str. 180

Antun Šundalić
**Utjecaj katoličkog učenja u novoj
političkoj klimi Hrvatske**
str. 200

Livia Kardum
Pedeset godina Ujedinjenih naroda
str. 213

Aktualna literatura

Siniša Tatalović
**Selektivna bibliografija knjiga i
članaka o ratu u Hrvatskoj**
str. 219

Osvrti, prikazi, recenzije

Erich Weede
Mensch und Gesellschaft
— Luka Brkić
str. 228

Francis Fukuyama
Kraj povijesti i posljednji čovjek
— Patricija Mirt
str. 230

France Pediček
**Za antropološku "teoriju prakse"
odgoja i obrazovanja**
— Josip Pivac
str. 233

Opozicija — pojam i funkcija

Uvodna napomena*

Svijest o legitimnosti opozicije, njezino legalno djelovanje i, konačno, njezino institucionaliziranje vrijede ne samo kao zrele tvorbe političke kulture nego i kao prijelomnice u povijesnom razvoju političkih institucija: pored jamstva individualnih političkih prava (sloboda), postojanje ili nepostojanje opozicije vrijedi i u političkoj znanosti i u političkoj zbiljnosti kao jedan od bitnih indikatora postojanja ili nepostojanja demokracije u političkim porecima i kao kriterij svrstavanja pojedinih političkih sustava među demokratske ili nedemokratske.

Ovakvo je vrednovanje opozicije razumljivo imaju li se na umu grozote u sukobima oko vlasti u državi i broj žrtava što ih takvi sukobi ponegdje još uvijek zahtijevaju. Razvoj postupaka i institucija koje omogućavaju da se politički sukobi rješavaju nenasilnim putem stoga je neprocjenjiv civilizacijski napredak.

Iako mnogi politolozi ističu da je opozicija jedno od najvažnijih područja istraživanja suvremene političke znanosti, to istraživanje nije osobito uznapredovalo ni u zemljama koje imaju snažnu tradiciju liberalne i demokratske političke kulture i razvijenu političku znanost. Dapače, prijedporan je i sam pojam "opozicija": obuhvaća li ovaj pojam, primjerice, djelovanja koja smjeraju radikalnom i nasilnom mijenjanju političkog i socijalnog poretka ili je sadržajno ograničen samo na djelovanja koja priznaju temeljne vrijednosti ustanovljenog poretka? Iskazuje li pojam "opozicija" samo djelovanje političkih stranaka unutar parlamentarnog poretka ili tim pojmom valja obuhvatiti i djelovanja izvanparlamentarnih činitelja (sindikati, mediji, građanske inicijative)?

Jednako su tako aktualni prijevori o funkcijama opozicije u političkom poretku. Je li funkcija opozicije da građanima osvijesti potrebu i nužnost promjene temelja socijalnog i političkog poretka i ponudi *fundamentalnu* alternativu uspostavljenom vladavinskom poretku ili da, omogućavajući nenasilno rješavanje političkih sporova *legitimira i stabilizira* poredak?

* Skup *Opozicija — pojam i funkcija* održan je na Fakultetu političkih znanosti 27. i 28. listopada 1995., a na njemu su sudjelovali: Tomislav Jantol, Zvonko Posavec, Ivan Prpić, Žarko Puhovski, Branko Horvat, Ivo Banac, Davor Rodin, Krsto Cvičić, Robert Blažević, Ivan Padjen, Marijan Valković, Josip Županov, Nenad Zakošek, Slobodan Budak, Marijan Matić i Arsen Bačić. Skup je održan uz financijsku pomoć Instituta Otvoreno društvo, kojem se ovom prilikom zahvaljujemo.

Kakvo mora biti opozicijsko djelovanje koje pridonosi stabilnosti poretka i istodobno jamči mogućnost njegove promjene? Svodi li se opozicijsko djelovanje tek na kontrolu vlasti, sprečavanje njezine korupcije i ponudu personalne alternative u izboru političkih elita ili ono mora nuditi i alternativne vrijednosti? Koja politička i socijalna polja mogu i moraju biti predmet političkog konflikta, a koja moraju ostati izvan toga prijepora?

Komparativna politološka istraživanja pokazuju da je uspostavljanje opozicije kao bitne strukturne značajke i elementa političkog procesa (oblikovanja političke volje i odlučivanja) bitno povezano s uspostavljanjem pluralizma interesa i vrijednosti kao načela socijalnog i demokratskog političkog poretka. Utoliko su neke značajke opozicije zajedničke svim demokratskim porecima. Ta istraživanja također pokazuju istodobno da postoje značajne razlike u stupnju i obliku institucionalizacije opozicije u suvremenim demokratskim porecima i, osobito, u načinu djelovanja opozicije. Opozicija je bitno određena odnosima moći u pojedinim političkim sustavima, institucijama političkog sustava, političkom kulturom pojedine nacije.

Uvjereni smo da ste suglasni s uredništvom kako su znanstvene i političke rasprave o pojmu i funkciji opozicije osobito aktualne u zemljama koje započinju proces prevladavanja komunističke vladavine uspostavljanjem demokratskih političkih poredaka. Zatražila tradicija demokratske političke kulture, objektivna nemogućnost djelovanja i istraživanja opozicije u komunističkim vladavinskim sustavima, te nerazvijenost institucija demokratskog političkog sustava razlog su što su političke i znanstvene rasprave o opoziciji u tim porecima osobito aktualne.

Uredništvo